

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The letter "i" has a small crossbar, and the letter "k" has a small crossbar. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white shapes, resembling a stylized letter 'D' or a similar form.

Aino Kiilakoski
Julia Kärkkäinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) -diakoni
Opinnäytetyö, 2023

PERUSKOULUIKÄISTEN UKRAINALAISTEN INTEGROITUMINEN SUOMALASEEN KOULUJÄRJESTELMÄÄN

Opetushenkilökunnan näkökulma

TIIVISTELMÄ

Aino-Liisa Kiillakoski ja Julia Kärkkäinen

Peruskouluikäisten ukrainalaisten integroituminen suomalaiseen koulujärjestelmään

Sivut 33 ja liitteet 3

Syksy 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Ukrainalaispakolaisia on tullut Suomeen paetessaan Venäjän hyökkäystä. Ukrainalaisperheillä on mukanaan myös kouluikäisiä lapsia. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä koulun kanssa, jossa on ukrainalaisille tarkoitettuja valmistavan opetuksen luokkia.

Luokkien henkilökunnalta kerättiin tietoa ja kokemuksia ukrainalaisten integroitumisesta toiminnan kehittämiseksi. Kysely tehtiin Webropolilla neljälle koulun henkilökuntaan kuuluvalle henkilölle, mihin kerättiin vastauksia kolmen viikon ajan. Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jossa on hyödynnetty määrällistä ja laadullista tutkimusmenetelmää soveltavasti.

Kyselyn vastauksista tuli esille, että sodan aiheuttamat traumat ovat vaikuttaneet lasten koulunkäyntiin. Henkilökunta kokee olevansa kuormittunut sekä toivoo lisäkoulutusta tai tukitoimia. Näiden lisäksi tuli ilmi koulun materiaalien puute. Tällaiset asiat vaikuttavat henkilökunnan kuormittuneisuuteen ja väistämättä myös opetuksen tasoon. Koska valmistavan opetuksen luokan oppilaat ovat pelkästään ukrainalaisia, se on selkeästi aiheuttanut haasteita integroitumiseen suomalaiseen koulujärjestelmään. Näiden lisäksi valmistavan opetuksen luokan erillisellä sijainnilla verrattuna muihin paikkakunnan kouluihin on selkeästi negatiivinen vaikutus integroitumiseen. Kotoutumisen näkökulmasta oppilailla on kuitenkin tarvittavat mahdollisuudet oman kielen sekä kulttuurin ylläpitämiseen.

Asiasanat: Integroituminen, trauma, ukrainalaiset peruskouluikäiset

ABSTRACT

Aino-Liisa Kiilakoski and Julia Kärkkäinen

Integration of comprehensive school aged Ukrainians into Finnish educational system

Pages 33 and appendices 3

Fall 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Diaconal Work

Bachelor of Social Services

Lots of Ukrainians have fled to Finland after the attack towards Ukraine made by Russia. Ukrainian families also have school-age children with them. Thesis was made in collaboration with a school, that offers preparatory education for Ukrainians.

This thesis is a development project where quantitative and qualitative research methods are applied. Information and knowledge of integration of the Ukrainians was collected from the class personnel with survey for development of operations. The survey was conducted on four staff members of the school with Webropol and answers were collected over three weeks.

The survey showed that the traumas caused by the war have affected the school attendance of the children. Personnel feel burdened as well as hope for more education for themselves or supportive measures for the children. In addition to this, a lack of school materials emerged. These aspects affect the workload of the personnel and inevitably, the level of education. Because preparatory education class consists of only Ukrainian students it has clearly challenged the integration into the Finnish school system. In addition, the location of the preparatory teaching class compared to other schools in the area has a negative impact on integration. From the perspective of integration, students have the necessary opportunities to maintain their own language and culture.

Keywords: Integration, comprehensive school, school-age children, Ukrainians, preparatory class

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA TIETOPERUSTA	7
2.1 Tiedonhaku opinnäytetyössämme	8
2.2 Maahanmuutto ja siihen liittyvät käsitteet.....	9
2.3 Traumat ja opetus	10
2.4 Lait, sopimukset sekä opetushenkilökunnan kelpoisuusehdot	13
2.5 Ukrainan sota	14
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	15
4 TAUSTA JA YHTEISTYÖKUMPPANI.....	16
5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	17
5.1 Aineiston keruu	18
5.2 Kyselyn tekeminen ja kyselyaineiston hyödyntäminen kehittämistyössä	18
5.3 Kysely aineiston analyysi	19
6 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET.....	19
6.1 Traumojen vaikutus opetuksessa.....	20
6.2 Työntekijöiden resurssit	21
6.3 Ukrainalaisten lasten sopeutuminen	22
7 EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS	22
8 POHDINTA	25
LÄHTEET.....	28
LIITE 1. Kyselyn saatekirje	34
LIITE 2. Webropol-kysely	35
LIITE 3. Tutkimuslupa	37

1 JOHDANTO

Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022, jonka vuoksi monet ukrainalaiset pakenivat maastaan, ja heistä tuli sen seurauksena pakolaisia. Ukrainalaisia perheitä on tullut myös Suomeen, jonka seurauksena Suomen kouluihin on tullut paljon lapsia sodan keskeltä. Miten he ovat päässeet integroitumaan suomalaiseen koulujärjestelmään ja näkykö kouluarjessa heidän mahdollisesti kokemiaan traumoja? Sota on jatkunut yli vuoden, eikä sille vielä näytä tulevan loppua. Epävarmaa tulee olemaan sodan keston lisäksi myös se, kuinka moni Ukrainasta tullut pakolainen tulee pysyvästi jäämään Suomeen sodan loputtua. Selvää on, että paluu kotimaahan voi viivästyä sodan loputtua pelkästään jo jälleenrakentamiseen käytettävän ajan vuoksi.

Lapsuuden ajan haitallisista kokemuksista (ACE) on useita kansainvälisiä tutkimuksia. Niissä on selvitetty muun muassa lapsuudessa koetun väkivallan pitkäaikaisia seurauksia aikuisiän terveyteen, joita ovat mm. matalampi elinajanodote, päihdeongelmat, sydän- ja keuhkoperäiset sairaudet (Mielipalvelut, i.a.; Hakulinen & Westerlund-Cook, 2020). Suomessa resursseja olisi suunnattava riittävästi siihen, että pakolaisilla olisi mahdollisuus käsitellä haitallisia kokemuksiaan pian Suomeen saapumisensa jälkeen. Muuten Ukrainan sota voi heijastua Suomen kansantalouteen pitkällä aikavälillä negatiivisesti.

Sodan alettua Suomessa useat vapaaehtoiset ja järjestöt järjestivät nopeasti erilaisia keräyksiä Ukrainasta tulleille pakolaisille. Myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko oli osa poikkihallinnollista ryhmää, joka koordinoi Suomeen tulevaa muuttoliikettä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2022a). Evankelis-luterilainen kirkko oli merkittävässä roolissa, kun suomalaiset olivat tottuneet hakemaan erilaisissa hätätiloissa apua seurakuntien diakoniatoimistoista. Ihmiset kyselivät diakoniatoimistoilta, mihin vapaaehtoiset voisivat lahjoittaa ukrainalaisille erilaisia tavaroita juuri Suomeen tulleille pakolaisille. Onkin luonnollista, että yhteiskuntaa ravistelevan tapahtuman seurauksena ihmiset kääntyivät tutun ja luotettavan tahon puoleen haluten auttaa heikompiosaisia. Kirkon Ulkomaanapu, Suomen lähetysseura sekä useat muut kirkon eri lähetysjärjestöt ovat keränneet lahjoituksia

ukrainalaisten hyväksi. Häätä sodasta sai suomalaisten auttamishalun ennätysellisen nopeasti liikkeelle, sillä jo alle kahden viikon päästä sodan alkamisesta lahjoituksia oli tullut kolme miljoonaa euroa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2022b.) Kirkon Ulkomaanapu on järjestänyt myös paikallisille opettajille koulutusta mielenterveydestä ja psykososiaalisista taidoista.

Lähdimme selvittämään ukrainalaislasten integroitumista olemalla yhteydessä kouluun, jossa on valmistavan opetuksen luokkia ukrainalaislapsille. Lähetimme henkilökunnalle Webropol-kyselyn, jonka perusteella kerättiin tietoa heidän kokemuksistaan ja havainnoistaan. Henkilökunnan tehdessä lähes päivittäin töitä ukrainalaislasten kanssa, he omaavat paljon myös hiljaista tietoa lasten integroitumisesta. Toivomme, että valmistavan opetuksen luokkien henkilökunta tulee opinnäytetyön avulla kuulluksi, ja että heidän esille tuomansa mahdolliset haasteet ja kehittämisideat otetaan huomioon käytännön työelämässä.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA TIETOPERUSTA

Pakolaisuus on todella traumaattinen kokemus kenelle tahansa ihmiselle, ja pitää sisällään luopumisen omasta kodista, läheisistä sekä kaikesta muusta siihenastisesta elämästä lähtömaassa. Näiden lisäksi pakolaisuuteen kuuluu usein erilaisia väkivaltakokemuksia, kidutusta, vainoa, pelkoa hengissä selviytymisestä sekä usein myös pakomatkan vaarallisuus. Turvapaikanhakuprosessiin kuuluu huoli kotimaahan jääneistä läheisistä sekä perheenjäsenistä. Tämän vuoksi perheenjäsenten mukanaolo vähentää stressiä huomattavasti, mikä puuttuu yksin tulleilta sekä alaikäisiltä. Vanhempien vaikeuksien ja vaikeuksissa myötäeläminen voi osaltaan aiheuttaa lapsissa stressiä. (Castaneda ym., 2018.) Aikuisten ammatilliseen identiteetin kehitykseen ja ammatin harjoittamiseen maahan muuttaminen aiheuttaa usein haasteita. Osaksi heidän identiteettiään voi tulla maahanmuuttaja, ulkomaalaistaustainen ja heidän ammatillisuuttaan saatetaan vähätellä (Ennsner-Kananen & Ruohotie-Lyhty, 2022, s. 1).

Ukrainalaispakolaisten joukossa on paljon lapsiperheitä verrattuna aikaisemmin tulleisiin pakolais- ja turvapaikanhakijaryhmiin. Suomeen saapuneista ukrainalaisista noin 30 % oli alaikäisiä ja noin 70 % täysikäisiä. Huomattavaa on, että täysikäisistä valtaosa, n. 60 %, on naisia, alle 60-vuotiaiden miesten jäädessä puolustamaan kotimaataan. (Ahvenainen ym., 2023; Alho ym., 2022.) Pohjois-Pohjanmaan alueella alaikäisiä on 400–599 henkilöä (Alho ym., 2022). Luonnollisesti lasten ja nuorten koulunkäynti sekä opiskelu kiinnittävät perheitä Suomeen asuinpaikkakunnille. Toisaalta osa lapsista eivät välttämättä käy Suomessa koulussa, vaan käyvät etäyhteyksien välityksellä koulua Ukrainassa (Ahvenainen ym., 2023). Kirkon ulkomaanapu on avustanut kouluttamaan ukrainalaisia opettajia psykososiaalisen tuen tarjoamiseksi traumasta kärsiville lapsille, joten he pystyvät osittain ottamaan huomioon tämän työssään myös etäyhteyksien päästä (Kirkon ulkomaanapu, 2023). Tilastoissa tulevaisuudessa tulee näkymään isona maahanmuuttajaryhmänä ukrainalaiset, koska heillä ei ole välttämättä paikkaa mihin palata. (Alho ym., 2022.)

2.1 Tiedonhaku opinnäytetyössämme

Tietoperustaa varten piti määritellä työssä tarvittavat käsitteet. Maahanmuuttoon liittyvät erilaiset termit ovat laaja käsitteistö, joita tarvitsi määritellä sekä karsia käsitteistön laajuuden vuoksi. Ajantasaiset lait, maahanmuuttajille tarjottavat sosiaali- ja terveyspalvelut, traumojen syntymekanismia sekä niiden yleiset ilmene-mismuodot täytyi myös selvittää sekä määritellä.

Tiedonhakua ei rajata pelkästään kirjallisuuteen, vaan työssä hyödynnettiin myös internetin erilaisia hakukoneita, esim. terveystietokanta, theseus ja EBSCO. Hakusanoina käytettiin mm. trauma, school aged refugees ja adverse childhood experiences. Lisäksi osallistuimme Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämään webinaariin Lapsi ja sota – miten tukea sodan jaloista paennutta lasta ja perhettä. Webinaari toi esille aiheesta paljon uusia näkökulmia ja antoi myös vastauksia mielessä olleisiin kysymyksiin. Webinaarissa käytiin läpi lasten oikeuksia ja nykyistä tilannetta, missä lapsiperheitä on joutunut pakkomuuton eteen. Turvaa hakeneiden lasten määrä on vuonna 2022 ollut jopa kaksinkertainen verrattuna vuoden 2015 pakolaiskriisiin.

Torvisen kandidaatin työ osoittautui hyväksi lähteeksi, työn lähdeluettelo oli kattava ja hyödyllinen (Torvinen, 2021). Tästä muodostui ns. "lumipallohaku", jonka avulla löytyi Paloma-käsikirja, josta löytyy ohjeistuksia sekä suuntaviivoja, kuinka pakolaisten mielenterveyttä voidaan tukea ja parantaa ammattilaisten toimesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön kohdennetut verkkosivut Ukrainan tilanteesta sekä erilaiset ohjeistukset linkkeineen olivat tarpeelliset ja selvensivät monelta osin epäselviä asioita. Lisäksi opetushallituksen sivuilta löytyi ajankohtaisia uutisia sekä tietoa ja lopulta Euroopan komission Eurydice-verkoston selvityksen kouluikäisistä ukrainalaisten koulunkäynnistä ja heille kansainvälisesti tarjotuista tukitoimista. Näiden lisäksi myös sisäministeriön sivuilta löytyi kattavasti ohjeistuksia.

2.2 Maahanmuutto ja siihen liittyvät käsitteet

Maasta toiseen muuttaneen henkilön yleiskäsite on maahanmuuttaja. Käsitteellä viitataan yleensä Suomeen muuttaneisiin henkilöihin kaikilla eri perusteilla (THL, 2002). Maahanmuuttaja määritellään laissa kotoutumisen edistämiseksi Suomeen muuttaneeksi henkilöksi, joka oleskelee maassa muun kuin matkailun tai siihen verrattavissa olevan lyhytaikaisen oleskelua varten myönnettyllä luvalla, jolle on myönnetty oleskelukortti, tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity (L1386/2010). Käsitteen laajuuden vuoksi tämä määritelmä ei sovellu teoreettiseen viitekehykseemme.

Pakolainen käsitteenä ymmärretään henkilöksi, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi mm. Kansallisuuden, uskonnon, tai poliittisen mielipiteen vuoksi sekä oleskelee kotimaansa ulkopuolella eikä kykene turvautumaan kotimaansa suojaan. Jonkin valtion antama turvapaikka tai YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n päättämänä, pakolaisasema voidaan myöntää henkilöille. Yleiskielessä pakolaisen käsite yleensä ymmärretään niihin henkilöihin, jotka ovat joutuneet pakenemaan kotiseuduiltaan sekä heihin, joilla on suojeluperustainen oleskelulupa. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus, 1951.)

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan maahanmuuttajaa, jolla on turvapaikanhaku prosessi meneillään eikä ole myönnetty pakolaisen asemaa tai turvapaikkaa. Turvapaikalla tarkoitetaan siis pakolaiselle turvapaikkamenettelyssä myönnettävää oleskelulupaa. (L301/2004; Paloma, 2018, s. 30.) Ukrainan sotaa paenneita voitaisiin näillä perusteilla kutsua pakolaisiksi ja he voivat halutessaan hakea turvapaikkaa. Maahanmuuttoviraston sivustoilla kehoitetaan ensisijaisesti kuitenkin kaikkia ukrainasta paenneita hakemaan tilapäistä suojelua, jonka aikana voi tehdä myös turvapaikkahakemuksen. (Maahanmuuttovirasto, i.a.)

Tilapäisen suojelun kestoksi ulkomaalaislaissa on määritelty yhteensä 3 vuotta. Se myönnetään kansainvälisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, koska kotimaahansa tai asuinmaahansa paluu ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapahtunut aseellisen selkkauksen, muun väkivaltatilanteen tai ympäristökatastrofin takia ihmisten joukkopako. (L301/2004.)

Ulkomaalaislakia väliaikaisesti muutettiin, jotta voidaan jatkaa tilapäisen suojelun perusteella myönnettyä oleskelulupaa, niin kauan kun tilapäinen suojeleminen EU:ssa jatkuu (Työ- ja elinkeinoministeriö, i.a.). Ukrainalaisia pakolaisia ohjataan hakemaan tilapäistä suojelua sisäministeriön suosituksesta ja halutessaan he voivat hakea turvapaikkaa. Turvapaikkahakemukset käsitellään vasta tilapäisen suojelun lakattua. Näiden vuoksi voimme päätellä suurimman osan ukrainalaisista saaneen oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella.

Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteisesta kehityksestä käytetään käsitystä kotoutuminen eli integraatio (Saukkonen, 2016). Sen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja sekä taitoja samalla tukien hänen mahdollisuuksiaan oman kielen sekä kulttuurin ylläpitämiseen (L1386/2010). Kotouttamisen edistämiseksi palvelut kohdennetaan tarpeiden ja resurssien avulla ja niiden tulee olla oikea-aikaisia. Viestinnän tulee olla selkeää ja ymmärrettävää maahan muuttaneiden herkän tilan ja aseman vuoksi. Erityistarpeet täytyy ottaa huomioon sekä asiakkaiden saama neuvonta tarjotaan asiakkaan omalla tai hyvin osaamalla kielellä, joka tukee kotoutumista. Työllistymisen sekä työyhteisöön kuulumisen merkitys on iso kotoutumisessa. Erilaisissa järjestöissä ja yhdistyksissä järjestetään matalan kynnyksen työpaikkoja, joissa mahdollistetaan työelämään tutustuminen sekä suomen kielen oppiminen. Myös Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on internetissä ukrainankieliset sivut, joissa kerrotaan mitä palveluja kirkko voi tarjota ukrainasta sotaa paenneille ihmisille (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2022a).

2.3 Traummat ja opetus

Lääketieteessä trauma perinteisesti ymmärretään fyysiseksi tai henkiseksi vaurioksi tai haavaksi. Erilaiset uhkaavat, järkyttävät tai stressaavat tilanteet voivat laukaista henkisen trauman. (Korhonen, 2021.) Suomen trauma- ja dissosiaatio yhdistys määrittelee traumaksi ihmisessä syntyneen ja ilmenevän emotionaalisen vaurion. Se syntyy tilanteessa, jossa henkilö kohtaa ylitsepääsemättömän tilanteen, tapahtuman tai elää turvattomassa sekä väkivaltaisessa kasvuympäristössä. Erilaiset fyysiset tai fysiologiset oireet liittyvät usein traumaan, eikä niille

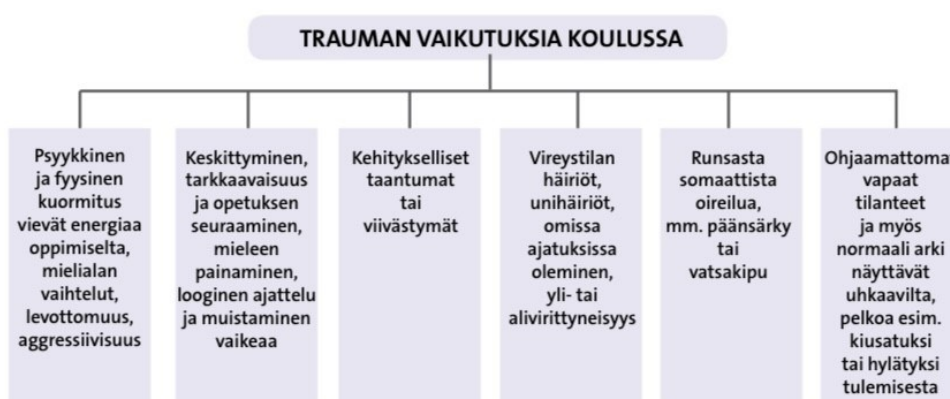
tunnu löytyvän mitään erillistä rakenteellista syytä. (Peltoniemi ym., 2020, s. 6, s. 15.) Näihin verraten sota sekä siihen liittyvä väkivalta ja turvattomuus voivat aiheuttaa traumoja kaikenikäisille ihmisille.

Tässä keskitytään alakouluikäisten traumoihin eli henkisiin vaurioihin sekä niiden ilmenemiseen. Täytyy muistaa, ettei kaikille lapsille muodostu pitkäaikaisia traumaoireita, vaan siihen vaikuttavat monet tekijät iästä, kehitystasosta, yksilökohtaisesta resilienssistä sekä yksilön saamasta ulkopuolisen tuen määrästä (Cohen ym., 2020). Koko yhteisöä käsittävät traumaattiset tapahtumat, kuten sota tai ympäristökatastrofit usein ilmenevät nuorilla erityisesti fysiologisin oirein. Erilaiset oireet voivat jatkua varsin pitkään traumaattisen tapahtuman jälkeen sekä kroonistua johtaen henkisiin-, sosiaalisiin- sekä erilaisiin käytöshäiriöihin. (Mancini, 2020.)

Lapsuusiän haitalliset kokemukset (ACE) ovat sellaisia, joiden tiedetään olevan erityisen haitallisia, vahingollisia sekä mahdollisesti traumaattisia lapsen kasvulle ja kehitykselle. Ne voidaan karkeasti jaotella kolmeen eri luokkaan: väkivallan kokemukset, fyysinen tai emotionaalinen laiminlyönti sekä perheen monimuotoiset ongelmat. Ne saattavat vaikuttaa kehossa ja mielessä vielä pitkälle aikuisuuteen ja aiheuttaa kroonisia sairauksia (Kuvajainen & Matikka, 2019). Maahanmuuttajat ja pakolaiset tulevat pääsääntöisesti heikoimmista elinoloista sekä pakenevat esim. sotaa tai väkivaltaisuuksia. Näillä on selkeä yhteys myöhemmin kehittyä käytöshäiriöiksi tai mielenterveyden häiriöiksi, johtaen matalampaan elinajanodotteeseen. (Solberg & Peters, 2020.)

Traumat voivat aiheuttaa tai nostaa esiin stressihäiriön, joka tunnetaan traumaperäisen stressihäiriön, PTSD:n, nimellä. Se voi tulla voimakkaasti järkyttävästä tapahtumasta, esim. sodasta tai suuronnettomuudesta. Diagnoosin PTSD:n voi saada vuosien päästä, koska erityisesti sotaan liittyvien traumojen toipuminen voi olla hitaampaa, mitä muista traumaattisista tapahtumista toipuminen. (Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Psykiatriyhdistys ry ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistys ry:n asettama työryhmä, 2020.)

Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisille tehdyn THL:n kouluterveyskyselyn mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret kohtaavat useammin kiusaamista ja fyysistä väkivaltaa, kärsivät useammin ahdistuneisuusoireilusta ja yksinäisyydestä sekä kokevat terveytensä muita huonommaksi (THL, 2023). Erinäiset traumaattiset kokemukset, jotka voivat olla osalla pakolaistaustaisista lapsista ja nuorista, voivat ilmetä vasta vuosien jälkeen. Trauma saattaa hidastaa ja vaikeuttaa oppimista ja lisäksi voi vaikuttaa lasten ja nuorten ikätasoisten kehitystehtävien saavuttamiseen. Vuonna 2019 tehty tutkimus turvapaikanhakijoiden terveydestä ja hyvinvoinnista huoltajat ilmoittivat neljäsosalla alakouluikäisistä lapsista neljäsosalla olevan pitkäaikaisia terveysongelmia sekä viidesosalla psykososiaalisia ongelmia. Näiden lisäksi huoltajat raportoivat jonkin järkyttävän tapahtuvan 73 % osalta. Tutkimuksen mukaan yleisimmät haasteet ovat näön haasteet, erilaiset muisti ongelmat, keskittymiskyvyn ongelmat, päänsärky ja ruokahaluttomuutta sekä virtsa- ja vatsavaivat. (Skogberg & Mustonen, 2019, s. 5.)

Kuvio 2. Trauman vaikutuksia oppimiseen (mukailtu traumajaoppiminen.fi-sivuilta).

Maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille, jotka eivät osaa riittävästi suomen kieltä opiskellakseen suomen kielellä, tarjotaan valmistavaa opetusta. Sen järjestäminen perustuu kuntien vapaaehtoisuuteen. Opetukseen voivat osallistua sekä Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset, että vasta maahan muuttaneet. Oleskelulupaa ei edellytetä perusopetukseen osallistumisesta. (Opetushallitus, 2017.) Suomen kielen lisäksi valmistavassa opetuksessa opiskellaan muiden oppiaineiden keskeisiä käsitteitä. Opinto-ohjelmat tehdään jokaiselle oppilaalle. Oppilaat voivat osallistua kykyjensä mukaan eri oppiaineiden opetukseen

valmistavan opetuksen aikana. Valmistavaa opetusta järjestetään vähintään 6–10-vuotiaille 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää (L628/1998, 9§) Oppilaan kehityksen, kielitaidon sekä valmiuksien ollessa riittävät, hän voi siirtyä tavalliseen perusopetukseen ikäänsä sekä taitojaan vastaavalle luokalle. Valmistavan opetuksen tarkoitus on edistää kotoutumista sekä kielitaitoa. Lisäksi, jos on mahdollisuus oman äidinkielen opiskeluun, sillä on mahdollisuus edistää oppimistaitoja, vahvistaa henkilön kulttuurista identiteettiä ja luoda pohjaa Suomen kansalliskielten oppimiseen.

Oppijan avustaminen ja tukeminen oppimisprosessin eri vaiheissa omatoimisuutta sekä itsenäisyyttä korostaen on koulunkäynnin ohjaajan tavoitteena. Vastuu on erityisesti inhimillisellä puolella sekä hänen tehtävänsä on maksimoida oppimiskykyä ja oppijan itsenäistymistä. Lisäksi joissakin tapauksissa koulunkäynnin ohjaaja toimii luokassa järjestyksen ylläpitäjänä. Koulunkäynnin avusta toimii tukena perusopetuksen tehtävässä ja koulunkäynnin ohjaajan vastuu on aikuisen vastuuta lapsista. Työssä korostuu moniammatillinen yhteistyö eri tahojen kanssa. Koulunkäynnin avustajan tai -ohjaajan työparina toimii luokanopettaja tai erityisluokanopettaja. (Seure, i.a.) Luokanopettaja on ainoa, joka voi käyttää julkista valtaa. Toisin sanoen hän voi tehdä oppilaille arviointeja tai poistaa tarvittaessa oppilaan luokkatilasta. (Opetushallitus, i.a.)

2.4 Lait, sopimukset sekä opetushenkilökunnan kelpoisuusehdot

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus on yksiselitteinen: lapsen oikeus on saada hänen hyvinvoinnilleen välttämätöntä suojelua ja huolenpitoa, johon kuuluu mm. oikeus koulutukseen (Yleissopimus lasten oikeuksista, 1989). Maahanmuuttajille järjestettävästä valmistavasta opetuksesta ja sen oppimäärästä säädetään perusopetuslaissa. Oppimäärän laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää. (L628/1998 1§, 9§.) Näiden lisäksi valmistavassa opetuksessa oleville oppilaille sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Opiskelijoille on tarjottava kouluterveydenhuollon lisäksi koulukuraattorin ja -psykologin palveluita (L1287/2013; L1287/2013,3§,7§).

Valmistavan opetuksen opettajilta puuttuvat yhteiset kelpoisuusehdot (Tainio & Kallioniemi, 2019, s. 8). Kunta kohtaisesti jokainen kunta voi päättää, miten valmistavan opetuksen opettajien kelpoisuudet määritellään. Useat kunnat ovat kuitenkin määritelleet pätevyudeksi luokanopettajan, erityisluokanopettajan tai aineenopettajan pätevyudet. Näiden lisäksi usein on edellytyksenä suomi toisena kielenä -opinnot. Suomi toisena kielenä (=S2) opetusta annetaan oppilaille, joiden suomen kielen taso ei ole äidinkielen veroinen (Suomi.fi, i.a.). Yleiskielessä valmistavasta opetuksesta puhutaan myös Valo-luokkana, jossa opettaminen on erilaista. Työssä tullaan jatkossa käyttämään pääasiassa lyhennettä Valo-luokka. Opettajan roolin lisäksi hänelle usein tulee moniammatillisen verkoston luominen, sekä toimia yhteyshenkilönä eri virastojen, oppilaan ja hänen vanhempiansa välillä. (Tainio & Kallioniemi, 2019, s. 8.)

Koulunkäynnin ohjaajan ammattitutkinnossa on vapaavalintaisena osana kulttuurinen moninaisuus kasvatus- ja ohjaustyössä, jossa hankitaan osaamista kulttuurisen moninaisuuden periaatteiden mukaiseen toimimiseen (eperusteet.opintopolku.fi, 2022). Koulunkäynnin ohjaajan kelpoisuusehtoja ei löytynyt valmistavaan opetukseen. Haastattelussa valmistavan opetuksen ohjaaja kertoi, ettei heille ole varsinaisia kelpoisuusehtoja. Suositeltavana pidetään kielitaitoa ja henkilökunnan positiivista asennetta erilaisten kulttuurien kohtaamiseen. Näiden lisäksi hän on kokenut oman koulutuksensa lasten ja nuorten erityisohjaajana auttavan. Huomiona hän kertoo suomen kielen kirjoittamisen opettamisen olevan erilaista verrattuna suomalaisiin lapsiin sekä heidän koulunkäyntiinsä.

2.5 Ukrainan sota

Venäjän hyökkäyksen seurauksena useat lapsiperheet pakenivat Ukrainasta. Alakouluikäisten lasten sopeutumista on aiheellista tarkastella mahdollisten traumojen vuoksi, jotka voivat vaikuttaa myös koulunkäyntiin. Sisäministeriön mukaan 15.2.2023 mennessä Suomesta on hakenut tilapäistä suojelua tai turvapaikkaa yli 50 000 ukrainalaista. Vuodelle 2023 he arvioivat lisäksi 30 000–40 000 Ukrainan kansalaisen hakevan Suomesta kansainvälistä suojelua.

(Sisäministeriö, i.a.) Sodan vuoksi useat koulurakennukset ovat tuhoutuneet, täten haastaen koulunkäyntiä ukrainassa. Etäopetus on myös kärsinyt hyökkäyksestä sähkökatkosten vuoksi. Koulu ja siellä käyminen on lapselle tärkeää ja tuo turvaa lapselle. Koulu tuo lapsen arkeen myös rutiinia ja pysyvyyttä sekä sosiaalisia suhteita. Kotiinpaluuseen voi mennä vielä aikaa sodan jatkuessa ja jälleenrakentamiseen kuluva ajan vuoksi. Tämän vuoksi on tärkeää pystyä turvaamaan lasten koulunkäynti ja integrointi kansalliseen opetusjärjestelmään niissä maissa, joihin ukrainalaisia on vastaanotettu. (Unicef, i.a.)

Konfliktin pitkittyessä Kirkon Ulkomaanavulla on valmiutta ja osaamista akuutin hätäavun lisäksi pitkäaikaisten vaikutusten hoitamisessa, joihin kuuluu mm. Ruokaturva, hygienia, psykososiaalinen tuki sekä hätätilanteissa järjestettävä koulunkäynnin turvaaminen. He toimivat yhteistyössä sisarjärjestöjensä kanssa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2022a). Kirkon Ulkomaanapu toteuttaa yhteistyössä Pelastakaa Lapset – ja People in Need -järjestön kanssa koulutusprojektiä, joka auttaa ukrainalaista koulujärjestelmää takaisin jaloilleen. Projektissa Kirkon Ulkomaanapu keskittyy koulujen kunnostamiseen, väliaikaisten koulujen järjestämiseen, psykososiaaliseen tukeen ja opettajien hyvinvointiin. Projektissa tarjotaan myös lapsille koulutarvikkeita ja koulutetaan opettajia entistäkin joustavampaan opetussuunnitelmaan. Lapsilla on oikeus ja tarve palata kouluun. (Kirkon Ulkomaanapu, 2022.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada selville, miten Suomeen tulleet ukrainalaislapset ovat integroituneet suomalaiseen koulujärjestelmään. Tässä työssä keskitytään heidän parissaan työskentelevään opetushenkilökuntaan. Opettajien lisäksi mukaan luetaan myös koulunkäynninohjaajat. Tavoitteena oli selvittää, kekeko henkilökunta heillä olevan riittävät resurssit tarjota apua ja opettaa Ukrainasta tulleita lapsia. Kehittämistyössä koulun kanssa halusimme selvittää miten

Ukrainalaislapset ovat integroituneet suomalaiseen koulujärjestelmään, näkykö koulunkäynnissä haasteena sodan aiheuttamia traumoja ja onko Valo-luokan resurssit riittäviä.

Opinnäytetyö oli tarkoitus tehdä ensin yhteistyössä isomman kaupungin kanssa mutta hyvinvointialueiden muutoksen ja oman aikataulumme vuoksi päädyimme pienempään paikkakuntaan. Valitsemamme tutkimusympäristö oli aiheeseemme oivallinen valmistavan opetuksen luokkien sekä nopeamman tutkimusluvan vuoksi.

Tavoitteena on, että valmistavan opetuksen luokkien henkilökunta tulee opinnäytetyön avulla kuulluksi, ja että heidän esille tuomansa mahdolliset haasteet ja kehittämisisideat otetaan huomioon käytännön työelämässä. Toivomme, että kehittämistyö tuo ymmärrystä valmentavan opetuksen sekä sen henkilökunnan erityisiä tarpeita varten.

4 TAUSTA JA YHTEISTYÖKUMPPANI

Tutkimusympäristöksi valikoitui Pohjois-Pohjanmaalla oleva kaupunki sekä heidän valmistavat luokkansa. Kaupunki on lapsiystävällinen ja panostanut kattavaan koulu- ja päiväkotiverkostoon.

Otimme yhteyttä paikkakunnan koulunjohtajaan / pedagogisen tuen koordinaattoriin. Hän otti idean opinnäytetyöstä hyvin vastaan ja halusi tehdä kanssamme yhteistyötä. Koulun opetuksen sekä kasvatuksen tavoitteena on ihminen, joka toteuttaa omia vahvuuksiaan, on tasapainoinen, toisia huomioon ottava, menneisyyttä arvostava sekä katsoo luottavaisesti tulevaisuuteen.

Kun otimme yhteyttä kouluun joulukuussa 2022, oli siellä silloin neljä pelkästään ukrainalaisille lapsille tarkoitettua valmistavan perusopetuksen luokkaa. Työssä

keskitytään näiden luokkien henkilökuntaan. Syksyllä 2023 luokkien määrä on supistunut kahteen. Alakoulun alla on enää yksi valmistavan opetuksen luokka ukrainalaisille ja toinen Valo-luokista sijoittuu kaupungin yläkoulun alle. Yhteensä näissä luokissa työskentelee neljä työntekijää, kolme luokanopettajaa sekä yksi koulunkäynninohjaaja.

Yhteistyötahon puolelta tuli toiveeksi huomioida henkilökunnan kuormittuneisuus. Varsinkin, ettei kyselylomakkeet ym. kuormittaisi tai työllistäisi jo kuormittunutta henkilökuntaa kovin paljon lisää.

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Käytimme opinnäytetyössä laadullista ja määrällistä tutkimusmenetelmää soveltavasti. Laadullisen tutkimuksen aineistona voidaan käyttää empiirisiä aineistoja, esim. tekstejä, haastatteluita, kuvia sekä keskusteluita. (Kallinen, Kinnunen, (2021). Määrälliselle tutkimukselle on tyypillistä iso vastaajien määrä. Tilastollisia menetelmiä käytettäessä suositellaan käytettäväksi vähimmäishenkilömääränä 100 ihmistä (Vilka, 2007, s. 17). Kyselymme vastaajien määrän ollessa liian pieni määrälliseen tutkimukseen, pystyimme soveltamaan kyselyn vastauksia laadullisella menetelmällä.

Tutkimuksella ja kehittämisellä tarkoitetaan tiedon lisäämistä ja käyttämistä uusiin sovelluksiin. Tunnusomaista tälle on epävarmuus toteutuvien tulosten ja tarvittavien resurssien suhteen. Tutkimuksella ja kehittämisellä voidaan kattaa perustutkimusta, soveltavaa tutkimusta ja kehittämistyötä. Perustutkimuksessa tavoitteena on uuden tiedon saaminen ilman välitöntä käytännön sovellusta. Soveltavassa tutkimuksessa käytännön sovellus toteutetaan perustutkimuksen aikana saadun uuden tiedon perusteella. Kehittämissä käytetään tutkimuksen tuloksien ja käytännön kokemusten kautta saatujen tietojen hyödyntämistä esim.

uusien tuotteiden tai olemassa olevien menetelmien parantamiseen. (Tilastokeskus, i.a.) Meidän opinnäytetyössämme on kyse perustutkimuksesta.

5.1 Aineiston keruu

Kehittämistyön kohderyhmänä oli valmistavan opetuksen henkilökunta. Alkuun ei ollut tietoa tarkasta henkilömäärästä, vaan pelkästään se, että luokkia oli yhteensä neljä. Työ kohdistettiin erityisesti Valo-luokkiin. Aineistoa ja tuloksia on kerätty Webropol alustan avulla. Tämän avulla on saatu henkilökunnalle helposti vastattava ja mahdollisimman nopeasti suoritettava kysely. Se on lähetetty yhteistyötahomme paikkakunnan koulun koulunjohtajalle / pedagogisen tuen koordinaattorille sähköpostitse, jonka hän on jakanut henkilökunnalle eteenpäin. Webropol kyselylomake voidaan lähettää sähköpostitse. Tällöin on varmistettava, että heillä, joilta tietoa kerätään, on kaikilla samat tietotekniset resurssit käytävissä sekä mahdollisuus internettiin. Tämä toteutuu parhaiten, kun vastaajat muodostuvat organisaation tai yrityksen toimijoista, sillä näin voidaan varmistua samanlaisista teknillisistä mahdollisuuksista vastata kyselylomakkeeseen. (Vilka, 2021.)

Webropol kyselyssä tärkeintä on kyselylomakkeen suunnittelu. Tämä on huomioitu ohjauksella, jossa on käyty yhdessä ohjaavien opettajien kanssa läpi lomake ja jokainen kysymys. Kyselylomakkeen suunnittelussa on tärkeää tietää tutkimuksen tavoite. Kun on tiedossa kysymykset, mihin etsitään vastauksia, voidaan määritellä selittävät tekijät, jotka vaikuttavat tutkittaviin asioihin (Vilka, 2021). Kyselyssä selittävät tekijät eli kyselyyn vastanneiden ammatit tulevat esille kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä.

5.2 Kyselyn tekeminen ja kyselyaineiston hyödyntäminen kehittämistyössä

Kysely on tehty lyhyeksi ja selkeäksi. Se sisältää strukturoituja kysymyksiä sekä mahdollisimman vähän avoimia kysymyksiä. Avoimia kysymyksiä on mukana, jotta saadaan vastaajilta myös spontaaneja mielipiteitä. Osa

monivalintakysymyksistä sisältää avoimen kohdan, mikäli vastaaja haluaa kertoa asiasta tutkijoille lisää. Kysymyksiä kyselyssä on 8 sisältäen lisäkysymyksen terveisistä opinnäytetyön tekijöille. Avoimia kysymyksiä on kaksi, ja monivalintoja kaksi.

5.3 Kysely aineiston analyysi

Aineiston analysoinnissa käytettiin Webropolin omaa raportointi ominaisuutta. Tämä ominaisuus antoi selkeät tulokset prosenttiosuuksina sekä tarvittavina kaavioina, joita hyödynsimme kehittämistyössämme. Aineistoa on analysoitu käymällä vastauksia läpi Webropolissa ja keskustelemalla niistä yhdessä. Vastauksia on vertailtu lähteisiin ja aiempaan tietoperustaan. Toiselta nimitykseltään tätä voidaan sanoa sisällönerittelyksi, jossa laajojakin aineistoja analysoidaan määrällisen analyysin avulla. Sisällönerittely on hyvin lähellä laadullista sisällön analyysiä, jossa keskitytään mistä asioista, aiheista tai teemoista aineistossa kerrotaan. Sitä voi käyttää tekstien, haastattelujen, nauhoitusten kuin kuvia sisältävien aineistojen analysointiin. (Kallinen & Kinnunen, 2021.) Sovellamme kehittämistyössämme määrällistä sekä laadullista tutkimusta.

6 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

Kysely lähetettiin koulun yhteyshenkilölle, joka jakoi sen eteenpäin henkilökunnalle. Webropol-kyselylomakkeeseen vastasi lopulta kolme henkilöä neljästä. Kyselyyn vastasi kaksi luokanopettajaa ja yksi koulunkäynnin ohjaaja. Aikaa vastaajilla oli kolme viikkoa.

Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että suomalaiset lapset ovat ottaneet ukrainalaiset lapset vastaan kouluun keskivertaisesti. Kysymys oli asetettu asteikolla 1–10 ja vastaukset sijoittuivat kohtiin 5 ja 6.

6.1 Traumojen vaikutus opetuksessa

Kyselyssä selvisi, että koulukäynnissä on huomattu merkittävästi traumojen vaikutusta. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että opetuksessa näkyy haasteita keskittymisessä sekä levottomuudessa. Kaksi vastaajaa on huomannut koulunkäynnissä yli- tai alivirittyneisyyttä, omissa ajatuksissa olemista, päänsärkyä, vatsakipuja sekä aggressiivisuutta. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että koulunkäynnissä on tarkkaavaisuuden haasteita, muistamisen haasteita, mielialan vaihteluita sekä tilanteita, joissa lapsesta ohjaamattomat tilanteet näyttävät uhkaavilta. Kukaan vastaajista ei ole huomannut koulunkäynnissä unihäiriöitä tai kehityksellistä taantumaa tai viivästymistä. Kaikki vastaajat olivat siis sitä mieltä, että traumojen vaikutus ulottuu koulunkäyntiin ja näkyy opetustilanteissa.

	n	Prosentti
keskittymisen haasteet	3	100,0%
tarkkaavaisuuden haasteet	1	33,3%
muistamisen haasteet	1	33,3%
unihäiriöt	0	0,0%
omissa ajatuksissa oleminen	2	66,7%
yli- tai alivirittyneisyys	2	66,7%
päänsärky	2	66,7%
vatsakivut	2	66,7%
mielialan vaihtelut	1	33,3%
levottomuus	3	100,0%
aggressiivisuus	2	66,7%
kehityksellinen taantuma tai viivästymä	0	0,0%
pelko esim. kiusatuksi tai hylätyksi tulemisesta	0	0,0%
ohjaamattomat tilanteet näyttävät uhkaavilta	1	33,3%
muu, mikä	0	0,0%
en ole huomannut traumojen vaikutusta koulun käynnissä	0	0,0%

KUVIO 1. Oletko huomannut traumojen vaikutusta koulunkäynnissä?

Traumojen näkyminen koulunkäynnissä voi olla todellinen haaste sekä oppilaille, että henkilökunnalle. Sodan keskellä asuminen, läheisen kuolema tai loukkaantumisen näkeminen voi aiheuttaa lapselle trauman, joka voi näkyä vielä pitkäänkin elämän varrella. Traumojen käsittelyn ja arjen sujuvoittamisen tekijöitä voi olla toivo, sosiaaliset suhteet, perhe ja ystävät, sosiaalinen tuki ja elämän perusasiat,

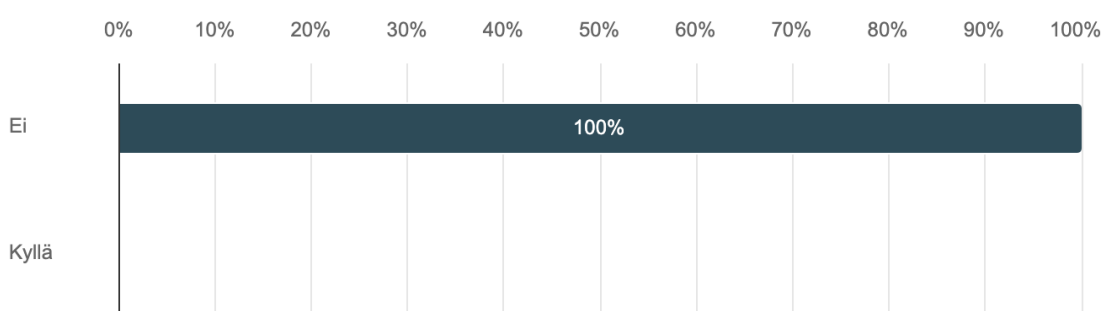
kuten koti, rutiinit ja turvallinen ympäristö. Kyky orientoitua eteenpäin auttaa traumaattista ihmistä, siksi valmistavan opetuksen luokissa oppilaat pääsevät oman luokkansa lisäksi myös mukaan muiden oppilaiden kanssa tunneille, jotta he pääsevät orientoitumaan suomalaiseen koulujärjestelmään ja muihin oppilaisiin. (Levander, 2019.)

6.2 Työntekijöiden resurssit

Tuloksissa kävi ilmi, että vastaajista kaksi kolmesta toivoisi henkilökunnalle lisää koulutusta tai tukitoimia. He kertoivat lisäksi, että toimet voisivat olla terapia-apua traumoihin, kuraattorilla käyntejä tai erityisopetusta. Kaksi kolmesta vastaajista kokee, että saa tarvittavaa tukea esihenkilöltä tai työkavereilta. Yksi vastaajista ei koe saavansa tarpeeksi tukea. Yksi vastaajista kertoi lisäksi, että tuki esihenkilöltä tai työtovereilta on keskustelua, ohjaajien apua tunneilla ja materiaalista apua resurssien puitteissa. Erityistä huomiota kiinnitti kysymys, jossa kysyttiin Valo – luokan resurssien riittävyttä. Kaikki vastaajista kokee, että luokilla ei ole riittäviä resursseja.

Koetko, että Valo- luokan resurssit ovat riittävät? (henkilöresurssit, taloudelliset resurssit, tilat ym.)

Vastaajien määrä: 3

KUVIO 2. Koetko, että Valo- luokan resurssit ovat riittävät?

Yksi vastaajista kirjoitti, että valmistavalle luokalle ei ole kirjoja. Monet kirjat ovat liian haastavia, opettajat joutuvat paljon tekemään materiaalia itse ja paperisia lappuja on täten paljon ja kaikkialla. Hän toivoisi luokalle kirjaa, jota voisi seurata, mikä auttaisi varsinkin pienempien oppilaiden kohdalla.

6.3 Ukrainalaisten lasten sopeutuminen

Avoimessa kysymyksessä kysyttiin asioita, mitkä asiat ovat helpottaneet tai vaikeuttaneet lasten sopeutumista kouluun. Yksi vastaajista kirjoitti, että ryhmässä on vain ukrainalaisia lapsia, mikä hidastaa huomattavasti suomen kielen oppimista. Vanhempien tuki puuttuu monelta lapselta, jolloin koulunkäynnin tärkeys hämärtyy. Oppilailla on hänen mukaansa paljon poissaoloja, jolloin oppiminen hidastuu. Myös se asenne, että tilanne voi olla väliaikainen aiheuttaa hidasteita. Sopeutumista on helpottanut erilaiset kerhot sekä suomalaisten lasten ja nuorten kohtaaminen vapaa-ajalla.

Toinen vastaajista kirjoitti, että sopeutumista ja kielen oppimista on vaikeuttanut se, että valmistava luokka on erillään kaikista kouluista. Oppilaat eivät täten ole tekemisissä suomalaisten oppilaiden kanssa. Valmistavan luokan oppilaat puhuvat keskenään ukrainaa ja eivät opi siksi kovin hyvin suomea. Hänen mukaansa luokka olisi hyvä olla toisessa koulussa, jotta he saisivat suomalaisia kavereita ja voisivat oppia suomea. Kolmas vastaaja kirjoitti, että sopeutuminen on hidasta, sillä kaikki oppilaat ovat Ukrainasta ja puhuvat sekä viettävät aikaa näin ollen keskenään.

7 EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS

Koulun ja kirkon perustehtävillä on yhteneväisyyksiä arvopohjassa. Opetussuunnitelman arvopohjana on mm. tasa-arvo, demokratia, oppilaiden ainutlaatuisuus ja kulttuurisen moninaisuuden näkeminen rikkautena. Nämä kaikki perustuvat myös kristinuskon perusarvoihin: lähimmäisen rakkauteen, ihmiseen Jumalan kuvaana sekä vastuuseen luomakunnasta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, c, i.a.) Ammattietiikkaa pohtiessa sekä diakoniatyöntekijöiden eettisissä ohjeissa että sosiaalialan eettisissä ohjeissa mainitaan muun muassa erilaisuuden kunnioitus ja hyväksyminen, epäoikeudenmukaisten käytäntöjen ja toimintatapojen

vastustaminen sekä syrjinnän vastustaminen. (Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet, i.a.; Liitto, 2016.) Toisin sanoen ammattieettiset ohjeet sekä koulun opetussuunnitelman arvopohjat kohtaavat monilta osin.

Yhteistyö koulun kanssa on sujunut hyvin. Lähestyttäessä toista koulua 2022 vuoden lopussa, saimme rehtorilta tiedon koulusta, johon ukrainalaiset ovat sijoitettu. Otimme täten yhteyttä koulunjohtajaan, ja lähdimme sopimaan tulevasta yhteistyöstä. Keväällä 2023 sopimuksen allekirjoituksen jälkeen kysely lähti henkilökunnalle saatekirjeen kera. Koulunjohtaja muistutteli vielä henkilökuntaa vastaamaan kyselyyn viikon jälkeen. Kyselyn tulokset ilmoitettiin hänelle sähköpostin välityksellä, mitkä hän voi halutessaan käydä läpi yhdessä henkilökunnan kanssa. Jouduimme pohtimaan, kuinka tarkasti voimme koulujohtajalle ilmoittaa kyselyn tuloksista, jotta vastaajien anonymiteetti säilyy vastaajien määrän ollessa pieni.

Lasten suoraan ottaminen mukaan tämän tyyliiseen tutkimukseen voi olla eettisesti kestäväntöntä sekä haitallista, koska siinä helposti korostuu toisenlaisen lapsuuden erilaisuus valtaväestöön verrattuna (Lagström ym., 2021, s. 170). Tämän vuoksi on tärkeää myös suojella lapsia, vaikka kehittämistyömme ei suoraan kohdistu heihin, he ovat kuitenkin välillinen kohde. Näin ollen keskeisellä sijalla eettisestä näkökulmasta ajatellen on aineiston kerääminen, tulkitseminen sekä tietojen käyttämisen eettisyys. (Lagström ym., 2021, s. 170).

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisten suositusten mukaisesti ristiriitoja yhteistyötahon ja opiskelijoiden välillä välttääksemme on tehty sopimus opinnäytetyöstä, jossa sovimme yhteisistä opinnäytetöihimme liittyvistä pelisäännöistä (Raivo & Lempinen, 2019). Sopimuksen allekirjoittivat sähköisesti yhteistyökumppani, opiskelijat sekä ohjaavat opettajat. Vapaamuotoinen tutkimuslupa meidän tuli hakea yhteistyötahomme kaupungin opetus- ja kasvatustoimialalta sähköisesti. Lähetimme tutkimuslupahakemuksen 22.12.2022, johon saimme myöntävän vastauksen 13.1.2023.

Kysymysten muotoilussa sekä asettelussa täytyi noudattaa objektiivista yleiskuvaa. Näissä asioissa täytyi olla myös todella huolellinen, sillä kysymykset luovat

koko perustan tutkimuksen onnistumiselle. Eniten virheitä tutkimustuloksiin aiheuttaakin kysymysten muoto, mikäli vastaajat eivät ymmärrä tai ajattele kysymystä samalla tavalla kuin tutkija on sen tarkoittanut, vääristyvät tulokset helposti. Kysymykset eivät saa olla johdattelevia, vaan niiden pitää olla yksiselitteisiä sekä sanamuotojen täytyy olla erityisen tarkkoja. (Valli, 2018.) Halusimme olla varmoja, ettei kysymyksiämme ymmärretä väärin ja ne eivät ole johdattelevia. Tämän vuoksi varmistimme kysymysten sopivuuden ohjaavalta opettajaltamme.

Kysymyslomaketta laadittaessa pohdimme tarkkaan tietosuojaa sekä vastaamishalukkuutta. Kyselyssä mainittiin, että taustatietoja tiedustellaan vain vastausten tilastollista käsittelyä varten. (Tampereen yliopisto, 2021.) Täten pidettiin huolta, ettei vastaajien tietoja käytetä väärin, sekä vastaajien anonymiteetti säilyy. Näiden vuoksi yhteistyötahona toimineen koulun nimen tai edes kaupungin julkaiseminen ei ole eettisesti kestävä ratkaisu. Pienehkön paikkakunnan vuoksi täytyy ottaa huomioon erityisen tarkkaan vastaajien anonymiteetin säilyminen.

Oleellista kyselyn kannalta oli myös yhteistyökumppanimme toiveet kyselyn pituudesta. Saatekirje kertoi sen, että kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5 minuuttia ja toimii myös mobiililaitteilla, sillä oli tiedossa henkilökunnan olleen lukuvuoden lopulla ja olleen hyvin kuormittunutta (Liite 1). Nämä toiveet yhdistettiin lyhyeksi Webropol –kyselyksi. Täten pystyimme vaikuttamaan kysymysten ja kyselyn pituuteen sekä mahdollisesti vastaajien mielekkyyteen vastata kyselyyn, jotta saisimme täsmällisiä sekä luotettavia vastauksia. Henkilökunnan kuormittuneisuus on voinut vaikuttaa henkilökunnan vastaushalukkuuteen sekä vastausten laatuun. On selvää, että on lähes mahdotonta saada vastausprosentiksi täyttä 100 %. Varsinkin kasvottomissa, internetkyselyissä saadaan harvoin luotettavaa tietoa vastaamatta jättämisen syistä (Tampereen yliopisto, 2021).

Kyselyn vastaajien otanta oli pieni, joten suoria johtopäätöksiä ja yleistettävyyttä ei pelkästään tämän tutkimuksen johdolla voi tehdä. Löysimme kuitenkin useita vertailukohteita, joihin voimme vertailla kehittämistyömme tuloksia. Kyseessä on Ylen haastattelu, Diana Niemeläisen opinnäytetyö sekä Elisa Repon väitöskirjatutkimus. Ylen julkaisemassa artikkelissa 48 S2 -opettajaa vastasi heidän kysymyksiinsä. Löysimme lisäksi toisen tutkimuksen eri paikkakunnalta samalla

vastaajamäärällä (4) hieman eri näkökulmasta kuin meidän tutkimuksemme. Lisäksi löysimme väitöskirjatutkimuksen, jossa on haastateltu opettajien lisäksi myös oppilaita. Löysimme yhtäläisyyksiä eri teosten väliltä, joten on mahdollista tehdä karkeita johtopäätöksiä tuloksista.

Tutkimuslupa (Liite 3) olemme peittäneet yhteistyöpaikkakunnan nimen henkilökunnan anonymiteettia suojellen.

8 POHDINTA

Ukrainalaisia aikuisia ja lapsia on tullut paljon Suomeen. Työtä aloittaessamme emme tiedäneet yhteistyöpaikkakuntamme ukrainalaislasten määrää. Emme myöskään tiedäneet etukäteen, kuinka paljon vastaajia saamme kehittämissyömme kyselyyn. Tämän vuoksi vastausten pieni määrä (3) yllätti meidät.

Kyselyn vastauksissa tuli esille sodan aiheuttamien traumojen vaikutukset lasten koulunkäynnissä henkilökunnan havaintojen ja kokemusten pohjalta. Heidän toivonsa oli saada lapsille ammattimaista apua traumojen käsittelyyn. Valo-luokan oppilaiden kuuluessa kouluterveydenhuollon piiriin herää useita kysymyksiä: ovatko he tietoisia oikeuksistaan saada apua koulukuraattoreilta tai –psykologeilta? Onko kouluterveydenhuollossa tarpeeksi resursseja traumatyöskentelyyn, ottaen huomioon lapsimäärän äkillisen maahantulon vuoksi? Onko siirtyminen kunnallisesta terveydenhuollosta hyvinvointialueisiin vaikuttanut terapiaan pääsyyn? Toisaalta Ylen haastattelema luokanopettaja Riitta Kaipio-Vihmalo kertoo sodan vaikutuksien arvioinnin olevan haastavaa lasten taustoja tuntematta ja tämän vaikuttavan väistämättä opetukseen. Hän myös pohtii, mikäli lasten oireilu on traumaperäistä, heidän kuuluisi saada tarvittavaa apua niihin. (Raitio, 2023.)

Vastauksissa nousi esiin kielen oppimisen haasteet. Ukrainalaiset lapset ovat erillään muusta koulusta ja täten kontakti suomalaisiin tulee vapaa-ajan kautta.

Koska ukrainalaisia tuli sodan myötä Suomeen paljon, täyttävät he valmistavan opetuksen luokat niin, että luokat koostuvat pääasiassa ukrainalaisista, mikä hidastaa heidän suomen kielen oppimista. Lasten olisi hyvä päästä integroitumaan tavallisille luokille, mikä voi olla kuitenkin haastavaa suuresta määrästä johtuen. (Ahvenainen ym., 2023, s. 52.)

Henkilökunta toivoi myös lisää erityisopetusta, joka herättää kysymyksiä sen resurssien riittävydestä. Perusopetuslain (L642/2010, 16 §) mukaan oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessa tai koulunkäynnissä, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Tämä kuitenkin voi olla haastavaa luokkien lisääntyessä ukrainalaisten tullessa Valo-luokille erityisopettajien lukumäärän pysyessä samana. Opettajapula vaikeuttaa entisestään jo lisääntyntä kuormitusta ja olemassa olevia ryhmiä. Valmistavan opetuksen ryhmiin on pulaa opettajista ja erityisesti erityisopettajista. (Ahvenainen ym., 2023, s. 52.)

Kerrottuamme koulunjohtajalle kyselyssä esille nousseista asioista hän ei ollut yllättynyt tiedoista ja kertoi meille myös lisää heidän kokemistaan haasteista. Hän jatkoi kertomalla työntekijäresurssin väliaikaisuudet sekä pätevyyksien haasteiden lisäksi toimitilojen väliaikaisuuden tuottavan suuresti haasteita käytännön kouluarjessa. Lisäksi hän kertoo traumatisoituneiden lasten joutuvan jonottamaan pitkään saadakseen apua traumoihinsa samoissa jonoissa kantaväestön kanssa, eikä heille ole tarjolla suunnitelmallista terapia-apua. Tämä kertoo kaupungin nopeasta reagoinnista, jotta saatiin tarvittavat tilat ja resurssit alakouluikäisille ukrainalaisille. Resursseja kuitenkin tarvitaan myös muualle palvelujärjestelmään niiden ollessa kuormittuneita.

Kehittämistyön tuloksia tarkastellessa yllätyimme opetushenkilökunnan materiaalien puutteesta ja puutteellisuudesta. Henkilökunnalla on tarve oikeanlaisiin opetusmateriaaleihin, joka aiheuttaa haasteita heidän työhönsä ja vie tarpeettomasti aikaa henkilökunnalta. Heidän esittämänsä toive kirjasta ei ole kohtuuton, jonka voisi tehdä esimerkiksi opinnäytetyönä. Vastaavaa haastetta sopimattomista materiaaleista löytyi myös muista vastaavanlaisista kyselyistä ja töistä (Niemeläinen, 2018, s. 26; Repo, 2023, s. 112; Raitio, 2023).

Kirkon arvojen mukaisesti ukrainalaisten perheiden auttamisessa kirkko on vahvasti mukana rinnalla kulkijana ja lähimmäisenrakkautta toteuttaen. Suomen evankelis-luterilainen kirkko tarjoaa perheille apua, tukea ja lohtua sekä mahdollisuuden keskusteluun ja hiljentymiseen. Apua on mahdollista saada anonyymisti erilaisten keskustelu- ja chat-palveluiden kautta tai paikan päällä kirkossa tai seurakunnan tiloissa. Suomen ev.lut. kirkko on myös tehnyt sivuston ukrainan kielellä, mistä löytyy tietoa kirkosta ukrainaksi sekä palveluja mitä kirkko tarjoaa so-
taa paenneille. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-c.)

Yhteistyö yhden paikkakunnan koulujen kanssa ei anna kunnollista kokonaiskuvaa Suomen Valo-luokkien tilanteesta, saati alaikäisten ukrainalaisten integroitumisesta suomalaiseen koulujärjestelmään. Kehittämisehdotuksemme olisi tehdä laajemmalle alueelle vastaavanlainen tutkimus, joka olisi helpommin yleistettävissä sekä saisi paremman yleiskuvan ukrainalaislasten integroitumisesta ja mahdollisista traumaista.

Koemme opinnäytetyön kehittäneen osaltamme ammatillista osaamistamme maahanmuuttoon ja siihen liittyvien asioiden ymmärtämisessä, sekä tuoneen ammatillisesti tärkeää lisätietoa erilaisista traumaperäisistä oireista. Näiden lisäksi opimme valtavasti Valo-luokkien henkilökunnan kokemista haasteista.

LÄHTEET

- Ahvenainen, T., Mattila, M., Temnikova, O., & Raunio, M. (2023). Tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten asettautuminen Etelä-Pohjanmaalle. Siirtolaisuus-instituutti. <https://muuttomoottori.fi/Downloads/Tilap%C3%A4ist%C3%A4%20suojelua%20saavien%20ukrainalaisten%20asettautuminen%20Etel%C3%A4-Pohjanmaalle.pdf>
- Alho, R., Eronen, E., Paljakka, M., Penttilä, A., Simonen, J., Välimäki, M., & Väyrynen, T. (2022). Ukrainalaiset Suomessa 2022: Katsaus. <https://intermin.fi/documents/1410869/3723668/Ukrainalaiset+Suomessa+katsaus.pdf/495185eb-fe2a-2dfb-9907-544ed25170c8/Ukrainalaiset+Suomessa+katsaus.pdf?t=1674121330577>
- Castaneda, A. E., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miettinen, T., Santalahti, P. (2018). *Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa: PALOMA-käsikirja*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/handle/10024/136193>
- Cohen, J. A., Mannarino, A. P., Deblinger, E., & Tuomaala, T. (2020). Lasten ja nuorten trauman ja traumaattisen surun hoito. [Terveiden ja hyvinvoinnin laitos].
- Ennsner-Kananen, J., & Ruohotie-Lyhty, M. (2022). 'I'm a foreign teacher': legitimate positionings in the stories of a migrant teacher. *Journal of Education for Teaching*, 1-16.
- Hakulinen, T., & Westerlund-Cook, S. (2020). Lapsuusajan haitallisista kokemuksista kohti toiveikasta tulevaisuutta. *THL Blogi*. <https://blogi.thl.fi/lapsuusajan-haitallisista-kokemuksista-kohti-toiveikasta-tulevaisuutta/>
- Kallinen, T., & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelma-opetus/>

- Kirkon Ulkomaanapu. (23.2.2023). *Ukraina: Vuosi sotaa hajotti perheitä ja sy-
säsi miljoonia avun tarpeeseen.* [https://www.kirkonulkomaan-
apu.fi/ajankohtaista/artikkelit/ukraina-vuosi-sotaa/](https://www.kirkonulkomaan-
apu.fi/ajankohtaista/artikkelit/ukraina-vuosi-sotaa/)
- Kirkon Ulkomaanapu. (4.10.2022). *KUA johtaa Ukrainassa 14 miljoonan euron
koulutusprojektia – EU:n yhteisrahoituksella kunnostetaan kouluja
ja tuetaan opettajia.* [https://www.kirkonulkomaanapu.fi/ajankoh-
taista/uutiset/kua-johtaa-ukrainassa-14-miljoonan-euron-koulutus-
projektia-eun-yhteisrahoituksella-kunnostetaan-kouluja-ja-tuetaan-
opettajia/](https://www.kirkonulkomaanapu.fi/ajankoh-
taista/uutiset/kua-johtaa-ukrainassa-14-miljoonan-euron-koulutus-
projektia-eun-yhteisrahoituksella-kunnostetaan-kouluja-ja-tuetaan-
opettajia/)
- Korhonen, L. (26.11.2021). *Traumaattiset kokemukset ja traumaperäiset häiriöt.*
Duodecim terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00031>
- Kuvajainen, M., Matikka, J. (2019). ACE-tutkimukset ja traumainformoitu työ.
LAMK Pro [https://www.lamkpub.fi/2019/11/05/ace-tutkimukset-ja-
traumainformoitu-tyo/](https://www.lamkpub.fi/2019/11/05/ace-tutkimukset-ja-
traumainformoitu-tyo/)
- L 59/1991 Yleissopimus lasten oikeuksista. 20.11.1989. [https://www.fin-
lex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1991/19910059?sopviite_id=19910059](https://www.fin-
lex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1991/19910059?sopviite_id=19910059)
- L 77/1968 Pakolaisten oikeusasemaa koskeva Yleissopimus. 28.7.1951/77
[https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-
teksti/1968/19680077/19680077_2](https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-
teksti/1968/19680077/19680077_2)
- L1287/2013 Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 [https://www.fin-
lex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287](https://www.fin-
lex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287)
- L1386/2010 Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 [https://www.fin-
lex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386](https://www.fin-
lex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386)
- L301/2004 Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301 [https://finlex.fi/fi/laki/ajan-
tasa/2004/20040301](https://finlex.fi/fi/laki/ajan-
tasa/2004/20040301)
- L628/1998 Perusopetuslaki 21.8.1998/628 [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-
tasa/1998/19980628](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-
tasa/1998/19980628)
- Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N., & Vehkalahti, K. (2010). Lasten ja nuorten
tutkimuksen etiikka. *Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto*, 192-209.
[https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/lasten_ja_nuorten_tut-
kimuksen_etiikka_web.pdf](https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/lasten_ja_nuorten_tut-
kimuksen_etiikka_web.pdf)
- Levander, M. (20.11.2019). *Pakolaistaustaisten lasten ja Nuorten traumatisoitui-
misen tunnistaminen ja tuki.* Diakonissalaitos. [https://vip-ver-
kosto.fi/wp-content/uploads/2019/11/Mari-Levander-](https://vip-ver-
kosto.fi/wp-content/uploads/2019/11/Mari-Levander-)

[Pakolaistaustaisten-lasten-ja-nuorten-traumatisoitumisen-tunnistaminen-ja-tuki_paivitetty.pdf](#)

Liitto, D., Diak. (22.9. 2016). *Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet*.

https://www.dtl.fi/media/dtl_eettisetohjeet_2016.pdf

Maahanmuuttovirasto. (i.a.). Alku Suomessa. Tilapäinen suojelu. Saatavilla 18.11.2023 <https://migri.fi/alku-suomessa>

Mancini, M. A. (2020). A pilot study evaluating a school-based, trauma-focused intervention for immigrant and refugee youth. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 37(3), 287-300. <https://search.ebsco-host.com/login.aspx?direct=true&db=ccm&AN=143136444&site=ehost-live&scope=site&authtype=sso&custid=s4777465>

Mielipalvelut. (i.a.). *ACE-testi / Lapsuuden ajan haitalliset kokemukset*. Saatavilla 21.10.2023 <https://mielipalvelut.fi/testit/ace-testi-lapsuuden-ajan-haitalliset-kokemukset/>

Niemeläinen, D. (2018). Valmistava opetus osana maahanmuuttajanuorten kotoutumisprosessia. Opettajien näkökulma. Laurea ammattikorkeakoulu. [Niemeläinen Diana Opinnaytetyö Valmistava opetus osana maahanmuuttajanuorten kotoutumisprosessia.pdf \(theseus.fi\)](#)

Opetushallitus. (2017). Perusopetukseen valmistava opetus.

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/perusopetukseen-valmistava-opetus>

Opetushallitus. (i.a.). Usein kysyttyä. *Koulunkäyntiavustajan toimivalta ja työnkuva*. Saatavilla 18.11.2023 <https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/koulunkayntiavustajan-toimivalta-ja-tyonkuva>

Opintopolku.fi. (18.12.2022). Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto. Koulunkäynninohjaaja. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/986424/ammattillinen/sisalto/1193408>

Peltoniemi, M., Miiikki, S., Martikainen, S., & Nordlund, T. (3.3.2020). Trauma- ja dissosiaatio-oireet. *Traumaoireet, oireilun syyt ja oireiden hallinta*. Disso ry. (2020). https://www.disso.fi/wp-content/uploads/2020/05/Trauma-ja-dissosiaatio-oireet_03-2020.pdf

- Raitio, R. (2023). Opettajalta vakava viesti: monen ukrainalaislapsen suomen kielen taito ei riitä perusopetukseen. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20032902>
- Raivo, P., & Lempinen, P. (2019). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. *Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry*. Saatavilla 27.9.2023 <https://arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>
- Ranta, E., Lahtinen, U., Sulkakoski, S., Turunen, H., Niemi, P., Järveläinen, M., Martti, M., Rantanen, P. & Heikkinen, A. (toim.). (2022). Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. (3., painos.). Talentia. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>
- Repo, E. (2023). Together towards language-aware schools. *Perspectives on supporting increasing linguistic diversity*. Turun Yliopisto. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/174277/DISSAnnalesB61%20Repo.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Saukkonen, P. (2016). Mitä on kotoutuminen? *Kvartti* <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/mita-kotoutuminen>
- Seure. (i.a.). Koulunkäyntiavustajan työ peruskoulussa ja luokkamuodot. *Koulunkäyntiavustaja tukee perusopetuksen tehtävää*. Saatavilla 18.11.2023 <https://www.seure.fi/koulutukset/koulunkayntiavustajan-tyo/>
- Sisäministeriö. (i.a.). Sisäasiainhallinnon toiminta Ukrainan kriisissä. Saatavilla 18.11.2023 <https://intermin.fi/ukraina>
- Skogberg, N., Mustonen, K-L., Koponen, P., Tiittala, P., Lilja, E., Ahmed Haji Omar, A., Snellman, O., & Castaneda, A. E. (2019). Turvapaikanhakijoiden terveys ja hyvinvointi: Tutkimus Suomeen vuonna 2018 tulleista turvapaikanhakijoista. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138298/URN_ISBN_978-952-343-351-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Solberg, M. A., & Peters, R. M. (2020). Adverse childhood experiences in non-westernized nations: implications for immigrant and refugee health. *Journal of immigrant and minority health*, 22, 145-155.

- Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim, Suomen Psykiatriyhdistys ry:n ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistys ry:n asettama työryhmä. (9.1.2020). *Traumaperäinen stressihäiriö*. Käypä hoito -suositus. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. <https://www.kaypahoito.fi/kht00096>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (10.3.2022b). Tehokkain apu Ukrainalle yhteistyöllä – Maahanmuuttovirasto ja avustusjärjestöt avainroolissa. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko*. <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/42812/Tehokkain+apu+Ukrainalle+yhteistyolla+-+Maahanmuuttovirasto+ja+avustusjarjestot+avainroolissa>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2022a). Kirkko valmistautuu vastaanottamaan Ukrainan pakolaisia. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko*. <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/42805/Kirkko+valmistautuu+vastaanottamaan+Ukrainan+pakolaisia>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-a) *Tervetuloa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sivulle*. Saatavilla 27.9.2023. [Ukrajinska - evl.fi](https://evl.fi/ukrajinska)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-b). Koulu & Kirkko. *Yhteinen arvopohja*. Saatavilla 27.9.2023. <https://koulujakirkko.evl.fi/materiaalit/arvokasvatus/yhteinen-arvopohja/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-c). *Sota Ukrainassa*. Saatavilla 27.9.2023. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko*. <https://evl.fi/uutishuone/pinnalla-nyt/ukrainan-sota>
- Suomi.fi. (i.a.). Vantaan kaupunki. *Suomi toisena kielenä -oppimäärä (S2)*. Saatavilla 27.9.2023 <https://www.suomi.fi/palvelut/suomi-toisena-kielenä-oppimaara-s2-vantaan-kaupunki/0f802117-a139-43ba-9343-3b1d0f86fb76>
- Tainio, L. & Kallioniemi, A. (toim.). (2019). Koulujen monet kielet ja uskonnot. Selvitys vähemmistöäidinkielten ja -uskontojen sekä suomi ja ruotsi toisena kielenä -opetuksen tilanteesta eri koulutusasteilla. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 11/2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161302/11-2019-KUSKI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Tampereen yliopisto. (2021). Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. *Tietoarkkisto*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/>
- Terävä, H. (22.2.2023). *Osa opettajista kaipaa lisää tukea S2-oppilaiden opettamiseen: materiaaleja ja koulutusta*. Yle. https://yle.fi/a/74-20018981?utm_source=social-media-share&utm_medium=social&utm_campaign=ylefiapp
- THL. (3.1.2023). *Kouluterveyskyselyn tulokset*. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset#syntypera>
- THL. (8.2.2022). *Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus*. Käsitteet. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/kasitteet>
- Tilastokeskus. (i.a.). Käsitteet ja määritelmät. Saatavilla 18.11.2023 <https://www.stat.fi/til/tkker/kas.html>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (i.a.). *Päivittyvää tietoa Ukrainasta saapuvien oleskelusta, tilapäisestä suojelusta, työskentelystä ja palveluista Suomessa*. Kotoutuminen.fi. Saatavilla 21.10.2023 <https://kotoutuminen.fi/usein-kysyttya-ukrainasta-saapuvien-palveluista>
- Unicef. (i.a.). *Ukrainan sota on vaikuttanut 7,8 miljoonaan lapseen – erityinen tarve on koulunkäynnin turvaamiselle*. Saatavilla 21.2.2023 <https://www.unicef.fi/tyomme/ajankohtaista/uutiset-ja-nakokulmat/2023/ukrainan-sota-on-vaikuttanut-7-8-miljoonaan-lapseen-erityinen-tarve-on-koulunkaynnin-turvaamiselle/>
- Valli, R., & Aarnos, E. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (5., uudistettu painos.). PS-kustannus.
- Vilka, H. (2007) *Tutki ja mittaa*. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf
- Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä* (5., päivitetty painos.). PS-kustannus.
- YK:n pakolaisjärjestö. (i.a.). UNHCR. Saatavilla 21.10.2023 <https://www.unhcr.org/neu/fi>

LIITE 1. Kyselyn saatekirje

Hei valmistavan perusopetuksen henkilökunta!

Toivomme sinun vastaavan kyselyymme, joka on osa opinnäytetyötämme. Keräämme kyselyn avulla tietoa koulun henkilökunnan resursseista sekä ukrainalaisten peruskouluikäisten lasten sopeutumisesta suomalaiseen koulujärjestelmään. Emme kerää kyselyssä henkilötietoja. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5min ja toimii myös mobiililaitteilla. Kysely on auki 15.5 asti.

Linkki kyselyyn: <https://link.webpolsurveys.com/S/A96285CE7CD97646>

Lämmin kiitos ajastasi!

Aino Kiilakoski

Julia Kärkkäinen

LIITE 2. Webropol-kysely

Opinnäytetyön kysely koulun henkilökunnalle

Mikä on ammattisi?

Opettaja

Koulunkäynnin ohjaaja

Muu, mikä?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Kuinka suomalaiset lapset ovat sopeutuneet/ottaneet vastaan ukrainalaiset lapset?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Erittäin huonosti Erittäin hyvin

Tallenna ja jatka myöhemmin

Oletko huomannut traumojen vaikutusta koulunkäynnissä?
(valitse ne kohdat, joita olet kohdannut työssäsi)

keskittymisen haasteet

tarkkaavaisuuden haasteet

muistamisen haasteet

unihäiriöt

omissa ajatuksissa oleminen

yli- tai alivirittyisyys

päänsärky

vatsakivut

mielialan vaihtelut

levottomuus

aggressiivisuus

kehityksellinen taantuma tai viimästyminen

pelko esim. kiusatuksi tai hylätyksi tulemisesta

ohjaamattomat tilanteet näyttävät uhkaavilta

muu, mikä

en ole huomannut traumojen vaikutusta koulun käynnissä

Tallenna ja jatka myöhemmin

Toivoisiko jotain tiettyä koulutusta tai tukitoimia lisää, millaista?

Ei

Kyllä, mitä

Tallenna ja jatka myöhemmin

Koetko, että saat työssäsi tarvittavan tuen esihenkilöltä tai työtovereilta?

Ei

Kyllä, millaista

Tallenna ja jatka myöhemmin

Koetko, että Valo- luokan resurssit ovat riittävät? (henkilöresurssit, taloudelliset resurssit, tilat ym.)

Ei

Kyllä

Tallenna ja jatka myöhemmin

Mitkä asiat ovat helpottaneet lasten sopeutumista/mitkä vaikeuttaneet?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Mitä muuta haluaisit kertoa opinnäytetyön tekijöille?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Lähetä

LIITE 3. Tutkimuslupa

[REDACTED]	Viranhaltijapäätös
Opetus- ja kasvatustoimiala	13.01.2023 § 3/2023

Tutkimuslupa / Julia Kärkkäinen, [REDACTED] ja Aino Kiilakoski

20/12.00.04/2023

Asianosaiset	Julia Kärkkäinen, [REDACTED] ja Aino Kiilakoski
Selostus asiasta	<p>Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi/diakoniopiskelijat Julia Kärkkäinen, [REDACTED] ja Aino Kiilakoski anovat lupaa opinnäytetyölleen. Tutkimuksen aiheena ja tavoitteena on selvittää ukrainalaisten peruskouluikäisten integroituminen suomalaiseen koulujärjestelmään ja henkilökunnan kokemat haasteet.</p> <p>Tutkimus toteutetaan keväällä 2023 nimettömällä webropol kyselyllä luokkien koko henkilökunnalle.</p>
Sovelletut oikeusohjeet	Hallintosääntö § 26 TULA 14.11.2017 § 55
Päätös	Myönnetään tutkimuslupa. Tutkimuksen kohteena ovat [REDACTED] valmistavan opetuksen luokkien henkilökunta.
Allekirjoitus	<p>[REDACTED]</p> <p>Opetus- ja kasvatustoimiala</p> <p><i>Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu [REDACTED] asianhallintajärjestelmässä.</i></p>
Tiedoksianto	Asianosaiset, [REDACTED], tulevaisuuslautakunta, kaupunginjohtaja, kaupunginhallituksen puheenjohtaja

Oikaisuvaatimusohje

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen seuraavalle kunnan toimielimelle:

[REDACTED]
Tulevaisuuslautakunta
PL 62

Viranhaltijapäätös

Opetus- ja kasvatustoiminta

13.01.2023

§ 3/2023

Oikaisuvaatimuksen voi tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) tai kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, kolmantena päivänä viestin lähettämisestä.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun viranhaltijapäätös on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimuksen muoto ja sisältö

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava:

- päätös, johon haetaan oikaisua
- miten päätöstä halutaan oikaistavaksi
- millä perusteella oikaisua vaaditaan.

Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Jos oikaisuvaatimuspäätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.